

Colonia Țipari¹

Colonia Țipari a fost întemeiată lângă satul cu același nume, sat format din etnici maghiari și slovaci, prin colonizare în anul 1883². În anul 1890 localitatea avea 1470 locuitori iar în anul 1910, 2117 locuitori, maghiari și slovaci³. Revenind la colonie, ea a fost întemeiată în urma aplicării Reformei agrare din 1921, prin colonizarea populației românești. Enumerăm mai jos familiile de țărani români colonizați în Țipari: din Rănușa: Bortiş Ioan, Brad Vasile, Faur Andrei, Jidoi Gherasim, din Dud: Mihăieş Ioan, Moţ Onuţ, Moţ Petru, Berar Gheorghe, Văcean Pascu, din Buhani: Jidoi Teodor, Țica Iosif, Silaghi Gusti, Tol Blagu, Cosa Ioan, Mariş Gligor, Floruţ Miron, din Vidra: Mihuţa Ioan, Ilica Teodor, Petrişor Nicolae, Mihuţa Traian, Bota Adam, Gârgar Pavel, Tudura Petru, Sava Toma, Petrişor Iarie, Mager Precup, din Brusturi: Budugan Aviron, Tulea Ilie, Herman Petru, Herman Dionisie, Budugan Gligor, Budugan Aurel, Florean Marina, din Valea-Mare: Cheşa Anli, Bacoş Alexandru, Bacoş Pavel, Bacoş Ioan, Bacoş Gherasim, Bacoş Pavel II, Dan Teodor, Lung Vasile, Şerb Augustin, Precup Ioan, Lung Mihai, Hanc Gheorghe, Chiu Ştefan, Chiu Mihai, Bacoş Sofia, Chiu Iacob, din Lazuri: Bocu Cornel, Budugan Marcu, Coi Traian, Tamas Ioan, Cornea Gheorghe, Mager Ioan, Igreţ Ilie, Belejan Teodor, Leuca Vasile, Rot Marcu, Sima Toma, Coi Marcu, Budugan Petru, Boc Traian, Rot Gheorghe, Igreţ Ioan, din Dulcele: Istea Pavel, Hanc Ilie, Roz Ioan, Roz Pavel, din Neagra: Neaga Nicolae, Țigan Iosif, din Moneasa: Brad Ioan, Ardelean Ioan, Brad Petru, din Țipar: Lucaci Ioan.

Precup Tiberiu, fiu de coloniști spune că acești coloniști erau vizați pentru strămutare încă din 1922. Din acel an ei veneau periodic la câmpie până în anul 1928 când s-au stabilit definitiv, ridicându-și casele. Practic, ei și-au mutat casele de lemn din

¹ Preotul Daniel, *Aspecte privind înființarea Coloniei Țipari*, în manuscris

² Andrei Caciora, Eugen Glück, "Situația etno-demografică a părților arădene între 1848-1918", în *Ziridava*, nr. XII, 1980, Arad, p. 227

³ Alexandru Roz, Kovách Géza, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, Editura Universității Vasile Goldiș din Arad, 1997, p. 255

localitatea de baștină în noua localitate. De asemenea, ei au venit cu animalele lor, unelte, obiecte de acasă⁴.

Famiile enumerate mai sus au construit în anul 1928, 76 de case pe loturile primite în vatra satului formând colonia Horea, sat aparținând din punct de vedere administrativ de comuna Zărand, până în anul 1933 când a fost trecut la comuna Țipari. Ei au fost împroprietăriți cu 767 iugăre și 448 st.p., pe fosta moșie a contelui Edelsheim⁵.

Fiecare familie a primit de la statul român contra cost:

- loc de casă situat în vatra satului, în suprafață de 800 st.p.-0,28 ha
- 3,5 iugăre teren pentru cultură în clasa 1=2 ha
- 3,5 iugăre teren pentru cultură în clasa a 2-a=2 ha

Pentru acestea fiecare colonist a trebuit să achite statului suma de 8200 de lei, eșalonată în rate anuale până în anul 1935. După formarea satului, fiecare gospodărie a început activitatea procurând animale de muncă, căruțe, plug, grapă și toate cele necesare lucrării pământului. Școala era organizată cu clasele I-VII, care era deservită de un singur învățător. El avea program astfel: zilnic ora 8-12 clasele I-IV, 14-16 clasele V-VII. Săptămânal, luni, 8-12 clasele I-IV religie iar sâmbătă 14-16 clasele V-VII orele de religie era ținute de preot. Odată cu formarea satului a luat ființă și parohia ortodoxă română Țipari colonie, primul preot care a servit această parohie a fost părintele Susan, care a stat puțin în localitate (vreo 2-3 ani). A venit apoi preotul Usca Pavel din Sinteia Mică, care și-a construit casă și a format gospodărie și a păstorit.

În partea de nord a satului nou înființat au fost împroprietăriți etnici germani, maghiari și slovaci. Inițial colonia s-a numit Horea, la fel cum alte două colonii din plasa Chișineu se numeau Cloșca (localitatea Adea) și Crișan (astăzi Iermata Neagră). Horea, Cloșca și Crișan au reînviat în inimile moșilor colonizați în județul Arad, prin numele dat coloniilor lor⁶.

Astăzi colonia Țipari este o prelungire a satului cu același nume, făcând parte din comuna Sinteia Mare⁷.

⁴ Informator Precup Tiberiu, născut în 1931, adresa: Țipari colonie, nr. 659, interviu luat la data de 30 noiembrie 2011

⁵ A.N.-S.J.Ar., *fond S.A.J.A.*, dos. 17/1933, f. 4

⁶ *Ibidem*

⁷ Vezi pe istoria acestei în prof. Mircea Șerban, educ. Zorioara Ban, *Sinteia Mare vatră seculară, monografie*, Arad, Ed. Gutenberg Univers, 2005

Panoul de la intrare în localitatea Țipari. Colonia cu același nume este situată în continuarea satului cu etnici maghiari și slovaci, la un kilometru distanță.